

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра економічної теорії, макро- і мікроекономіки

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ДЛЯ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ СТУПЕНЕМ «МАГІСТР»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 «СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 051 «ЕКОНОМІКА»
ОСВІТНЯ ПРОГРАМА «ЕКОНОМІКА ТА ПРАВО»**

Затверджено Вченою радою економічного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 6 від 13 лютого 2018 р.)

КИЇВ - 2018

ЗМІСТ

ВСТУП

МОДУЛЬ 1. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

- Тема 1. Економічна теорія: предмет, методи дослідження, функції.
- Тема 2. Економічні потреби та економічні інтереси суспільства.
- Тема 3. Економічна система суспільства.
- Тема 4. Відносин власності: сутність та еволюція.
- Тема 5. Зміст та еволюція форм організації суспільного виробництва.
- Тема 6. Товар, гроші та грошовий обіг.
- Тема 7. Капітал у системі ринкових відносин.
- Тема 8. Ринок: сутність, види, інфраструктура.
- Тема 9. Підприємство та підприємництво у ринковій економіці.
- Тема 10. Конкуренція і монополія у ринковій економіці.
- Тема 11. Доходи в ринковій економіці: сутність, джерела та розподіл.
- Тема 12. Ринкові відносини в аграрному секторі економіки.
- Тема 13. Економіка невизначеності, ризику і страхування.
- Тема 14. Фінансова та кредитна системи.
- Тема 15. Теоретичні аспекти ринкової трансформації економіки України.
- Тема 16. Інтернаціоналізація економіки та світове господарство.
- Тема 17. Сутність і структура міжнародних економічних відносин в умовах глобалізації економіки.

МОДУЛЬ 2. МІКРОЕКОНОМІКА

- Тема 1. Мікроекономіка: предмет, методи дослідження, функції.
- Тема 2. Мікроекономічна теорія попиту і пропозиції.
- Тема 3. Часткова ринкова рівновага.
- Тема 4. Модель поведінки споживача.
- Тема 5. Теорія виробництва.
- Тема 6. Витрати виробництва.
- Тема 7. Моделі ринків досконалої конкуренції та чистої монополії.
- Тема 8. Моделі ринків монополістичної конкуренції та олігополії.
- Тема 9. Пропозиція праці.
- Тема 10. Попит підприємства на ресурси.
- Тема 11. Ринок капіталу.
- Тема 12. Економічна рівновага та суспільний добробут, зовнішні ефекти та суспільні блага.

МОДУЛЬ 3. МАКРОЕКОНОМІКА

Тема 1. Макроекономіка: предмет, методи дослідження, функції.

Тема 2. Система національних рахунків.

Тема 3. Макроекономічний аналіз сукупного попиту та сукупної пропозиції.

Тема 4. Макроекономічні показники споживання, заощадження та інвестицій.

Тема 5. Національні ринки товарів, послуг і грошей.

Тема 6. Національний ринок праці.

Тема 7. Макроекономічний аналіз ринкової нестабільності: циклічність, безробіття, інфляція.

Тема 8. Економічне зростання.

Тема 9. Система державного макроекономічного регулювання.

Тема 10. Державна фіскальна політика.

Тема 11. Державна грошово-кредитна політика.

Тема 12. Макроекономічна політика у відкритій економіці.

МОДУЛЬ 4. ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНИХ УЧЕНЬ

Тема 1. Історія економічних учень: предмет та методи дослідження.

Тема 2. Економічне вчення меркантилізму.

Тема 3. Виникнення та еволюція класичної політичної економії.

Тема 4. Історичний напрям в економічній теорії.

Тема 5. Економічні аспекти соціалістичних учень.

Тема 6. Виникнення та розвиток маржиналізму.

Тема 7. Формування неокласичного напрямку.

Тема 8. Генеза та еволюція кейнсіанства.

Тема 9. Економічний неолібералізм та неоконсерватизм.

Тема 10. Економічна теорія інституціоналізму.

ВСТУП

Кафедра економічної теорії, макро- і мікроекономіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка здійснює підготовку студентів за освітнім ступенем магістра за спеціальністю 051 – «Економіка», освітньою програмою «Економіка та право», що забезпечує ґрунтовну теоретико-методологічну та практичну підготовку високопрофесійних фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня магістр у міждисциплінарній галузі економіки і права. Дана освітня програма безпосередньо зорієнтована на сучасні стандарти європейської та світової університетської економічної освіти, органічно поєднує науково-дослідний міждисциплінарний компонент із ґрунтовною практичною підготовкою у сфері реалізації фахових завдань в аналітичній та консультаційній діяльності. На цій основі у випускників формуються широкі професійні компетенції у суміжних галузях економіки і права. Дисципліни «Економічна теорія», «Мікроекономіка», «Макроекономіка», «Історія економічних учень» є одними із основних дисциплін, що формують необхідні цим фахівцям знання.

Фахівці в галузі економічної теорії та права повинні володіти сучасною методологією та аналітичним інструментарієм міждисциплінарної економіко-правової галузі, знати основні закони і принципи функціонування ринкового господарства та його правові засади. Тому навчання в магістратурі за спеціальністю «Економіка» та освітньою програмою «Економіка та право» вимагає від студентів високого рівня теоретичних знань, володіння практичними навичками проведення економіко-правового аналізу, міждисциплінарних досліджень ринкового середовища та соціально-економічних процесів на мікро- і макрорівні, формування стратегії й тактики прийняття управлінських рішень у сучасному динамічному господарському середовищі. За цих умов особливої вагомості набувають знання та навички, отримані студентами під час навчання в бакалавраті. Вступні випробування проводяться для перевірки їх відповідності вимогам навчання в магістратурі зі спеціальності «Економіка» (освітня програма «Економіка та право»).

Метою вступного іспиту до магістратури зі спеціальності «Економіка» (освітня програма «Економіка та право») є формування контингенту студентів, спроможних успішно опанувати дисципліни означеної спеціальності шляхом оцінювання знань та навичок абітурієнтів за напрямками професійно-орієнтованої діяльності бакалавра.

Вимоги до здібностей та рівня підготовленості абітурієнтів. Успішне засвоєння навчальної програми освітнього ступеня магістр зі спеціальності «Економіка» (освітня програма «Економіка та право») потребує від абітурієнта наявності базової вищої освіти, а також здатності до оволодіння знаннями, уміннями та навичками в галузі соціально-економічних та професійно-орієнтованих дисциплін.

Зміст програми вступних іспитів. Програма вступного іспиту до магістратури зі спеціальності «Економіка», освітня програма «Економіка та право» має інтегрований характер і містить питання чотирьох модулів:

Модуль 1. Економічна теорія.

Модуль 2. Мікроекономіка.

Модуль 3. Макроекономіка.

Модуль 4. Історія економічних учень.

Порядок проведення вступного іспиту визначається «Положенням про порядок зарахування студентів на навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр на факультети та в інститути Київського національного університету імені Тараса Шевченка».

Формою проведення вступного випробування до магістратури зі спеціальності «Економіка», освітня програма «Економіка та право» є письмовий іспит.

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ ДО МАГІСТРАТУРИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ЕКОНОМІКА», ОСВІТНЯ ПРОГРАМА «ЕКОНОМІКА ТА ПРАВО»

МОДУЛЬ 1. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

Тема 1. Економічна теорія: предмет, методи дослідження, функції

Предмет економічної теорії та еволюція його визначення різними школами світової економічної думки. Економіка й економічна теорія, їхнє співвідношення і взаємодія. Позитивна та нормативна економічна теорія.

Методи пізнання економічних процесів та явищ.

Економічні категорії та закони. Система економічних законів. Форми пізнання та використання економічних законів.

Функції економічної теорії: теоретико-пізнавальна (евристична), методологічна, практична, прогностична, виховна. Економічна теорія як теоретико-методологічна база інших економічних наук. Економічна теорія як основа економічної політики.

Тема 2. Економічні потреби та економічні інтереси суспільства

Сутність та структура економічних потреб суспільства. Засоби задоволення людських потреб. Економічні блага та їх класифікація.

Економічний закон зростання потреб, особливості його прояву в умовах НТР. Проблема вибору як наслідок суперечності між безмежністю потреб та обмеженістю ресурсів.

Економічні інтереси. Суб'єкти та об'єкти економічних інтересів. Класифікація економічних інтересів.

Єдність і суперечності в системі економічних інтересів суспільства. Корупція та її основні форми. Механізми узгодження економічних інтересів суспільства. Лобізм та лобістська діяльність.

Мотиви та стимули ефективного господарювання.

Тема 3. Економічна система суспільства

Формаційний та цивілізаційний підходи до періодизації економічного розвитку.

Економічна система, її сутність та найважливіші ознаки.

Основні структурні елементи економічної системи.

Типи економічних систем. Традиційна економічна система. Ринкова економічна система. Командно-адміністративна економічна система. Змішана (поліформічна) економічна система.

Місце і роль людини в економічній системі.

Тема 4. Відносин власності: сутність та еволюція

Сутність та структура відносин власності. Місце власності в економічній системі. Правовий та економічний зміст власності.

Основні форми власності та їх взаємодія. Індивідуальна власність. Приватна власність. Колективна власність та її види. Корпоративна та державна власність.

Еволюція відносин власності. Трансформація відносин власності в Україні.

Об'єкти власності. Власність особи на продуктивну силу своєї праці. Власність на засоби виробництва. Власність на землю. Інтелектуальна власність. Власність на інформацію.

Новітні тенденції в розвитку відносин власності.

Тема 5. Зміст та еволюція форм організації суспільного виробництва

Сутність і основні риси суспільного виробництва. Основні елементи процесу виробництва.

Структура суспільного виробництва. Сутність та взаємозв'язок матеріального та нематеріального виробництва.

Форми організації суспільного виробництва. Натуральне виробництво. Товарне виробництво та його типи. Загальні основи й суперечності товарного виробництва.

Основні фактори суспільного виробництва та їхній взаємозв'язок. Виробнича функція. Технологічні можливості суспільства. Межа виробничих можливостей. Поділ праці та спеціалізація виробництва.

Ефективність виробництва, її сутність, економічні та соціальні показники. Показники ефективності використання факторів виробництва.

Основні напрями підвищення ефективності суспільного виробництва.

Енергоефективність та екологоефективність економіки. Соціальна ефективність виробництва та її показники. Рівень та якість життя населення. Індекс людського розвитку.

Взаємозв'язок економічної та соціальної ефективності виробництва.

Тема 6. Товар, гроші та грошовий обіг

Економічні та неекономічні блага. Товар і його властивості.

Теорії цінності: витрат виробництва, трудової вартості, граничної корисності, попиту і пропозиції. Закон вартості, його сутність та функції.

Теоретичні концепції виникнення і сутності грошей. Генезис грошових відносин. Історія розвитку грошей. Функції грошей та їхня еволюція. Функціональні форми грошей.

Грошова маса. Грошові агрегати. Грошовий обіг і його закони. Визначення кількості грошей, необхідних для обслуговування товарного обміну.

Грошова система, її структурні елементи та основні типи. Генезис грошової системи України. Стійкість грошового обігу. Поняття грошової реформи. Види грошових реформ.

Тема 7. Капітал у системі ринкових відносин

Теоретичне осмислення сутності капіталу в історії економічної думки.

Багатоаспектність аналізу конкретних форм існування капіталу. Власний та залучений капітал. Речовий, людський, інтелектуальний та соціальний капітал. Промисловий, торговельний та позичковий капітал. Реальний та фіктивний капітал. Місцевий, регіональний, національний та транснаціональний капітал.

Структура авансованого промислового капіталу. Кругооборот та оборот промислового капіталу. Час і швидкість обороту капіталу.

Моральне та фізичне зношення основного капіталу. Амортизація і відтворення основного капіталу.

Тема 8. Ринок: сутність, види, інфраструктура

Суть ринку, об'єктивні передумови його виникнення та етапи формування. Основні риси та принципи функціонування ринкової економіки.

Функції ринку та його роль у соціально-економічній системі суспільства. Основні суб'єкти ринкової економіки. Переваги та обмеження ринкової економіки. Позитивні й негативні екстерналії.

Структура ринку. Види ринків: предметів споживання, засобів виробництва, науково-технічних розробок та інформації, фінансів, валютний, нерухомості, робочої сили тощо.

Сутність та складові ринкової інфраструктури. Функції інфраструктури ринку. Біржі: товарні, фондові, фрахтові, валютні, праці, універсальні, спеціалізовані. Біржові угоди: форвард, ф'ючерс, хеджування, онкольні, опціон, аукціон. Посередники біржової торгівлі: маклери, брокери, дилери, джобери, «бикі», «ведмеді».

Первинний та вторинний ринки цінних паперів. Види цінних паперів: акції, облігації, векселі, варанти, ваучери, сертифікати, коносаменти тощо.

Сучасні організаційні форми продажу товарів та послуг. Маркетинг.

Особливості становлення ринкових відносин в Україні. Формування ринкової інфраструктури в Україні.

Тема 9. Підприємство та підприємництво у ринковій економіці

Підприємство, його суть, основні ознаки та особливості. Підприємство і фірма. Класифікація підприємств. Сутність, ознаки, переваги та обмеження індивідуальних підприємств.

Господарські товариства, їхні види, переваги та обмеження. Корпорація (акціонерне товариство), його переваги та обмеження. Організація та управління акціонерним товариством. Кооперативи: сутність, ознаки, основні види. Державні підприємства та їхні види. Спільні підприємства.

Класифікація підприємств залежно від сфер їхньої діяльності. Великі, середні, малі підприємства. Види малих підприємств та характер їхньої діяльності.

Сутність, умови існування, суб'єкти та об'єкти підприємництва. Основні принципи та ознаки підприємництва. Теорії та моделі підприємництва. Типи підприємств у сучасній ринковій економіці.

Функції та організаційно-правові форми підприємництва. Права, обов'язки і відповідальність підприємця. Нові види підприємницької діяльності.

Економічні основи розвитку та види підприємств в Україні. Економічні основи розвитку підприємництва в Україні.

Тема 10. Конкуренція і монополія у ринковій економіці

Конкуренція, її сутність та економічні основи. Економічний закон конкуренції.

Функції економічної конкуренції. Конкурентоспроможність. Види економічної конкуренції та методи конкурентної боротьби.

Монополія: причини виникнення, суть та основні форми. Концентрація і централізація капіталу та виробництва.

Класифікація монополій. Основні організаційні форми економічних монополій: картель, синдикат, трест, багатогалузевий концерн, конгломерат, консорціум.

Антимонопольна політика держави. Антимонопольне законодавство.

Розвиток конкурентних відносин в трансформаційній економіці України.

Тема 11. Доходи в ринковій економіці: сутність, джерела та розподіл

Сутність, види й джерела формування доходів. Номінальні та реальні доходи.

Сутність та механізм розподілу доходів. Функціональний розподіл доходів: марксистська і маржиналістська концепції.

Ціноутворення на ринку праці. Заробітна плата, її форми та системи. Вплив держави та профспілок на функціонування ринку праці. Дохід від кооперативно-колективної та індивідуальної трудової діяльності. Підприємницький дохід. Доходи від власності та рентні доходи.

Персональний розподіл доходів. Сімейні доходи, їхній рівень, джерела та структура.

Диференціація доходів населення та її межі. Рівень та якість життя населення. Економічна природа бідності та шляхи її подолання. Необхідність, сутність та основні елементи системи соціального захисту населення. Державне регулювання розподілу доходів. Роль держави у забезпеченні соціального захисту в умовах переходу до ринкової економіки.

Сучасні тенденції формування та регулювання доходів населення України.

Тема 12. Ринкові відносини в аграрному секторі економіки

Аграрні відносини, їхній зміст і особливості. Суб'єкти аграрних відносин.

Форми власності на землю. Реформування земельних відносин в Україні.

Земельна рента, її сутність, види і механізм утворення.

Ринок земельних ресурсів. Ціна землі.

Агропромислова інтеграція. Агропромисловий комплекс та його структура. Становлення і розвиток ринкових відносин в агропромисловому секторі економіки України.

Державна політика регулювання й підтримки агропромислового виробництва.

Тема 13. Економіка невизначеності, ризику і страхування

Зміст та пропорції національного (суспільного) відтворення.

Види суспільного відтворення: звужене, просте, розширене. Система національного рахівництва: необхідність, виникнення, зміст та цілі.

Невизначеність і ризиковість сучасної ринкової економіки. Фактори ризиковості економіки.

Головні види економічних ризиків. Методи визначення рівня ризику.

Спекуляція та її роль в умовах ринку. Способи спекулятивної біржової діяльності. Наслідки спекулятивної діяльності.

Страхування як засіб обмеження рівня ризиковості. Сутність, функції та економічний механізм страхування.

Тема 14. Фінансова та кредитна системи

Необхідність та зміст фінансів. Структура та функції фінансів. Фінансова система: принципи побудови та структура.

Державний бюджет, його структура та функції. Державний бюджет та позабюджетні фонди. Місцеві бюджети. Доходи та видатки державного бюджету. Форми виплат із державного бюджету. Принципи бюджетного фінансування.

Бюджетна система України. Проблеми збалансованості державного бюджету. Сутність та причини бюджетного дефіциту. Заходи щодо обмеження бюджетного дефіциту. Державний борг і його форми. Вплив державного боргу на економіку. Управління державним боргом. Державний борг України.

Податкова система, її структура, значення, принципи побудови і функціонування. Суть і функції податків. Класифікація податків. Податкова система України: сучасний стан та перспективи розвитку. Фіскальна політика та її інструменти.

Необхідність, зміст та принципи функціонування кредиту. Форми та функції кредиту. Кредитна система та її структура. Центральний банк та його функції. Комерційні банки як основа кредитної системи. Функції комерційних банків. Операції комерційних банків: пасивні, активні, посередницькі.

Спеціалізовані кредитно-фінансові інститути: сутність, основні функції. Міжнародні фінансово-кредитні інститути. Сучасний стан та перспективи розвитку кредитної системи України.

Тема 15. Теоретичні аспекти ринкової трансформації економіки України

Об'єктивні передумови та напрями ринкової трансформації економіки України. Основні чинники трансформаційного спаду економіки України.

Трансформація відносин власності та формування конкурентного середовища як стратегічний пріоритет ринкових перетворень в Україні.

Ключові проблеми та стратегічні пріоритети економічної політики України на сучасному етапі.

Сучасний стан та напрями підвищення конкурентоспроможності економіки України. Розбудова інноваційної моделі розвитку національної економіки.

Трансформація грошово-кредитної та фінансової систем України.

Роль держави в трансформаційній економіці. Державна власність: роль, межі та тенденції розвитку в перехідний період.

Тіньова економіка, методи підрахунку її обсягів та способи детінізації.

Проблеми та перспективи інтеграції національної економіки до глобального світогосподарського середовища.

Тема 16. Інтернаціоналізація економіки та світове господарство

Міжнародний поділ праці та інтернаціоналізація економіки як основа формування світового господарства.

Інтеграційні процеси у сучасному світі. Сутність, організаційні форми та етапи розвитку міжнародної економічної інтеграції. Інтеграційні утворення Західної Європи та світу.

Поняття світового господарства і етапи його розвитку. Сучасна структура світового господарства. Суб'єкти світового господарства. Роль ТНК в світовому господарстві. Міжнародні економічні організації, його Принципи, форми та особливості розвитку міжнародного поділу праці в сучасних умовах.

Національні економіки в системі світового господарства. Нерівномірність розвитку економіки окремих регіонів і країн світу.

Проблеми перебудови сучасних міжнародних економічних відносин. Зростання взаємозалежності і проблеми міжнародного регулювання. Новий міжнародний економічний порядок.

Зовнішньоекономічна стратегія незалежної України. Механізм нової структури зовнішньоекономічного співробітництва. Лібералізація зовнішньоекономічної діяльності та проблеми інтеграції економіки України у світове господарство.

Тема 17. Сутність і структура міжнародних економічних відносин в умовах глобалізації економіки

Сутність, форми і основні тенденції розвитку міжнародних економічних відносин. Міжнародна торгівля. Теорії міжнародної торгівлі. Торговельний баланс країни. Світова організація торгівлі.

Міжнародний рух капіталу: зміст та форми. Міжнародні кредитні та валютно-фінансові відносини. Конвертованість валют, валютний курс і паритет купівельної спроможності. Платіжний баланс. Еволюція світової валютної системи. Міжнародні фінансові організації.

Міжнародне науково-технічне співробітництво: сутність, основні форми.

Сутність, причини, форми, тенденції та наслідки міжнародної міграції робочої сили.

Сутність, основні чинники, хронологічні межі та форми прояву глобалізації як закономірного процесу світогосподарського розвитку. глобалізації. глобалізації. Основні підходи до визначення глобалізації. Ознаки та рівні глобалізації економіки. Функціональні блоки та рівневі вияви глобальної економіки.

Суперечності глобалізації та її моделі. Характерні ознаки неоліберальної моделі глобалізації. Сутність та класифікація глобальних проблем людства. Концепція «сталого розвитку» та її еволюція. Передумови та шляхи вирішення глобальних проблем.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Ринкова економіка: основні поняття і категорії. – К.: Знання, 2008. – 263 с.
2. Базилевич В.Д. Інтелектуальна власність: підручник. 2-ге видання. – К.: Знання, 2008. – 431 с.
3. Вітренко А.О. Сервісна економіка: теорія, сучасні виклики та глобальні тренди. – К.: Знання, 2016. – 413 с.
4. Гайдай Т.В. Парадигма інституціоналізму: методологічний контекст: монографія. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». – 2008. – 296 с.
5. Глосарій зеленого бізнесу: українсько-німецько-російсько-англійський / В. Базилевич, Д. Вальтер та ін. – Під наук. ред. В. Базилевича, Д. Вальтера. – К.: Знання, 2010. – 518 с.
6. Гражевська Н.І. Еволюція сучасних економічних систем: навчальний посібник. – К.: Знання, 2011. – 286 с.
7. Економічна теорія: Політекономія: підручник / За ред. В.Д.Базилевича. – 9-те вид., перероблене і доповнене. – К.: Знання, 2014. – 710 с. – Електронний ресурс (з локальної мережі КНУ): http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/10.23.10.100/db/ftp/elib/economics_f/bazylevych_ekonomichna_2014.pdf
8. Економічна теорія: Політекономія: практикум: навч. посіб. / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.
9. Ігнатюк А.І. Економіка галузевих ринків: Навч. посібник. – К: ВПЦ «Київський університет», 2015. – 448 с.
10. Інвестування: навч. посіб. / В.Л. Осецький, П.П. Мазурок, О.П. Гузенко; за ред. П.П. Мазурка. – ВПЦ «Київський університет», 2014. – 383 с.
11. Історія економічних учень: підручник у 2 ч. / За ред. В.Д. Базилевича. – 3-тє вид., випр. і допов. – К.: Знання, 2006. – Ч.1 – 582с. Ч.2 – 575с.
12. Історія економічних учень: хрестоматія: навч. посіб. / уклад.: В.Д. Базилевич, Н.І. Гражевська, А.О. Маслов та ін.; за ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2011. – 1198 с. – Електронний ресурс (з локальної мережі КНУ): http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/10.23.10.100/db/ftp/elib/economics_f/bazylevych_istoriya_2011.pdf

13. Макконнелл К. Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика: пер. с англ. / К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю. – М.: Инфра-М, 2007. – 939 с.
14. Маслов А.О. Інформаційна економіка: становлення, структура та теоретичне осмислення: монографія. – К.: Аграр Медіа Груп, 2012. – 432 с.
15. Маслов А.О. Інформаційно-знаннєва економіка: підручник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2016. – 463 с.
16. Страхування: підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2008. – 1019 с.
17. Страхування: практикум: навч. посібник / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2011. – 607с.
18. Фондовий ринок: підручник: у 2 кн. / В.Д. Базилевич, В.М. Шелудько, В.В. Вірченко та ін. / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2015, 2016.
19. Фондовий ринок: практикум: навчальний посібник / В.Д. Базилевич, В.М. Шелудько, В.В. Вірченко та ін.; за ред. В.Д. Базилевича; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К.: Знання, 2017. – 718 с.
20. Цінні папери: підручник / В.Д. Базилевич, В.М. Шелудько, Н.В. Ковтун та ін., за ред. В.Д. Базилевича. К.: Знання, 2011р. – 1094 с.
21. Цінні папери: практикум: навчальний посібник / В.Д. Базилевич, В.М. Шелудько, Н.В. Ковтун та ін., за ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2013. – 791с.

МОДУЛЬ II. МІКРОЕКОНОМІКА

Тема 1. Мікроекономіка: предмет, методи дослідження, функції

Мікроекономічний рівень господарської системи, суб'єкти та об'єкти мікроекономіки. Мікроекономіка як наука: предмет, об'єкт дослідження.

Методи мікроекономічних досліджень, етапи та форми наукового пізнання. Моделювання як метод наукового пізнання. Види мікроекономічних моделей, економічні змінні, припущення.

Методологія мікроекономічного аналізу в процесі еволюційного розвитку мікроекономіки як науки. Позитивізм, гедонізм, утилітаризм.

Тема 2. Мікроекономічна теорія попиту і пропозиції

Попит та фактори, що на нього впливають. Зміни у попиті та величині попиту. Закон попиту. Індивідуальний та ринковий попит. Парадокси закону попиту: ефекти Гіффена, наслідування, сноба, Веблена, очікування цін.

Пропозиція та її фактори. Зміни у пропозиції та величині пропозиції. Закон пропозиції. Індивідуальна та ринкова пропозиція.

Еластичність попиту: пряма, за доходом, перехресна. Пряма еластичність попиту та загальний дохід фірми. Еластичність пропозиції. Чинники, що впливають на пряму еластичність попиту. Практичне використання поняття еластичності.

Тема 3. Часткова ринкова рівновага

Взаємодія попиту і пропозиції. Часткова ринкова рівновага. Рівноважна ціна та обсяги. Фактори, що впливають на рівновагу на ринку. Дефіцит та надлишки.

Надлишок споживача та виробника. Єдиність та множинність ринкової рівноваги. Вплив на рівновагу змін у попиті та пропозиції.

Стійка та нестійка рівновага. Функція надлишкового попиту. Ринкове пристосування: підходи Вальраса та Маршалла. Локальна та глобальна стабільність рівноваги.

Вплив часового періоду на рівновагу.

Павутиноподібна модель стійкої ринкової рівноваги.

Вплив держави на ринкову рівновагу. Мінімальні та максимальні ціни. Вплив оподаткування на ціноутворення.

Цінове регулювання в умовах трансформаційної економіки.

Тема 4. Моделювання ринкової поведінки споживача

Чинники, що визначають поведінку споживача. Концепція раціонального споживача. Уподобання споживача. Корисність як основа переваг.

Визначення корисності: кардиналістська та ординалістська концепції.

Порядкова концепція корисності. Аксиоми порядкової концепції. Криві байдужості та їх властивості. Гранична норма заміщення.

Кількісна концепція корисності. Функція корисності. Закони Госсена.

Чинники, що обмежують попит споживача. Бюджетне обмеження.

Оптимальний вибір споживача: зміст, математична та графічна інтерпретації. Кардиналістська модель оптимізації вибору споживача. Рівновага споживача на основі ординалістського підходу. Вплив держави на поведінку споживача.

Реакція споживача на зміну доходу. Попит на блага високої та низької споживної якості. Реакція споживача на зміну власної ціни блага. Побудова кривої індивідуального попиту.

Рівняння Слуцького. Ефект доходу та ефект заміщення за Хіксом та Слуцьким. Функції компенсованого попиту.

Тема 5. Теорія виробництва

Виробничий процес та його складові. Процес виробництва, його ресурси та результати. Виробнича функція та економічна ефективність виробництва.

Динаміка сукупного, середнього та граничного продуктів для виробничої функції з одним змінним ресурсом. Закон спадної віддачі змінного фактору. Середня та гранична продуктивність змінного ресурсу. Стадії розвитку виробництва за умови збільшення обсягів змінного ресурсу. Еластичність випуску за змінними ресурсами.

Виробнича функція з двома змінними ресурсами. Ізокванта. Заміщення ресурсів. Види виробничих функцій: класична, неокласична, лінійно-обмежена. Вплив технологічних змін на виробничу функцію. Віддача від масштабу, графічна інтерпретація. Однорідна виробнича функція. Еластичність випуску від масштабу. Теорема Векселя-Джонсона.

Зміст і структура альтернативних витрат виробництва. Бухгалтерський та економічний прибутки. Види витрат короткострокового періоду та їх співвідношення. Загальні, постійні, змінні витрати. Середні та граничні витрати. Графічна інтерпретація.

Оптимальна комбінація ресурсів у довгостроковому періоді. Ізокоста. Мінімізація витрат та максимізація випуску. Функція загальних витрат у довгостроковому та короткостроковому періоді. Витрати довгострокового періоду та їх співвідношення із витратами короткострокового періоду. Економія від масштабу. Вибір оптимального розміру підприємства.

Тема 7. Моделі ринків досконалої конкуренції та чистої монополії

Критерії класифікації ринків. Ознаки та умови існування досконалої конкуренції. Загальний, середній дохід. Функція попиту для фірми на ринку досконалої конкуренції.

Оптимальний план випуску конкурентної фірми у короткостроковому періоді: аналітична та графічні моделі. Правила максимізації прибутку першого та другого порядку. Ізопрофіта.

Пропозиція фірми на ринку досконалої конкуренції у короткостроковому періоді. Пропозиція фірми за умов однакових та різних витрат, при зміні витрат в залежності від цін на ресурси. Ринкова пропозиція та рівновага на ринку досконалої конкуренції у короткостроковому та довгостроковому періодах: при постійних і зростаючих витратах.

Характеристика ринку чистої монополії. Крива попиту та граничного доходу для фірми-монополіста. Оптимальний план випуску фірми-монополіста у короткостроковому періоді. Максимізація прибутку монополіста: графічна та аналітична моделі. Особливості пропозиції фірми на ринку чистої монополії.

Монопольна влада та її вимір. Наслідки монополізації та їх оцінка. Державна політика підтримки конкуренції та протидії монополізму. Монопольне становище фірми. Групова монополія.

Цінова дискримінація та її види в теорії та на практиці. Бар'єри входження фірм на ринок. Ринки природної монополії та їх регулювання. Злиття та поглинання фірм: етапи, мотиви, наслідки. Проблеми подолання монополізації виробництва у трансформаційній економіці.

Тема 8. Моделі ринків монополістичної конкуренції та олігополії

Сутність та особливості ринку монополістичної конкуренції. Нецінова конкуренція. Дві криві попиту для фірми на ринку монополістичної конкуренції. Диференціація продукції та її види. Моделі продуктової та просторової диференціації. Роль реклами на ринку монополістичної конкуренції.

Визначення оптимального плану фірми на ринку монополістичної конкуренції у короткостроковому періоді. Механізм встановлення рівноваги на ринку за цінової конкуренції. Короткострокова та довгострокова рівновага монополістичного конкурента.

Олігополія: характерні ознаки. Теорія олігополії. Теорія ігор як засіб пояснення олігополістичної поведінки. Концепція ламаної кривої попиту.

Моделі взаємної гри: Курно, Бертрана. Графічна та аналітичні моделі.

Моделі послідовної гри: Штакельберга, цінового лідерства. Графічна та аналітичні моделі. Рівновага в моделях кількісної олігополії.

Теорія змови. Модель «картель». Причини порушення картельних угод.

Тема 9. Пропозиція праці

Ринок ресурсів: зміст, структура, особливості. Порівняльна характеристика ринку ресурсів та ринку продуктів.

Пропозиція праці на основі вибору найманого працівника між доходом від роботи за наймом та дозвіллям. Особливості аналізу ринку праці на макро- та мікрорівнях. Модель оптимального вибору доходу та дозвілля. Ефект доходу та ефект заміщення при зростанні ставки заробітної плати. Індивідуальна пропозиція праці.

Пропозиція на досконало конкурентному ринку праці для підприємств та галузі. Коротко- та довгострокова крива пропозиції праці.

Профспілки та державне регулювання ринку праці.

Тема 10. Попит підприємства на ресурси

Попит досконало конкурентного підприємства на один змінний ресурс на досконало конкурентному ринку ресурсів. Вартість (цінність) граничного продукту. Граничний дохід від граничного продукту. Граничні факторні витрати.

Попит досконало конкурентного підприємства на один із декількох змінний ресурсів на досконало конкурентному ринку ресурсів.

Ринковий попит на змінний ресурс для досконало конкурентного ринку.

Попит підприємства-монополіста на єдиний змінний ресурс на досконало конкурентному ринку ресурсів.

Попит підприємства-монополіста на один із декількох змінних ресурсів на досконало конкурентному ринку ресурсів.

Ринковий попит на змінний ресурс підприємств, що мають монопольну владу.

Монопсонія на ринку змінного ресурсу.

Оптимум підприємства, що виступає монопсоністом на ринку ресурсів та монополістом на ринку продуктів, вироблених із цих ресурсів.

Цінова дискримінація з боку монопсоніста.

Трансфертний дохід і економічна рента. Квазірента.

Тема 11. Ринок капіталу

Ринок фінансового капіталу та його рівновага. Інвестування, інвестиції. Функції суб'єктів фінансового ринку. Попит і пропозиція кредитних ресурсів. Модель міжчасового вибору. Лінія міжчасового бюджетного обмеження. Визначення поточної ставки для декількох періодів. Вплив зміни процентної ставки на міжчасовий вибір споживача. Крива індивідуальної пропозиції грошових коштів домогосподарства. Крива ринкової пропозиції кредитних грошових коштів.

Пропозиція реального (фізичного) капіталу. Ринок оборотного капіталу. Ринок основного капіталу. Дисконтування. Внутрішня норма доходності інвестиційного проекту. Пропозиція послуг основного капіталу.

Попит на послуги основного капіталу та рівновага в різних типах ринкових структур.

Тема 12. Економічна рівновага та суспільний добробут, зовнішні ефекти та суспільні блага

Критерії ефективності. Функції суспільного добробуту. Максимізація суспільного добробуту.

Критерій та оптимум Парето. Оптимум Парето в обміні, у виробництві. Коробка Еджворта. Контрактна крива. Крива споживчих можливостей. Оптимальний випуск галузі. Оптимальне розміщення ресурсів між галузями виробництва. Оптимальна структура економіки. Крива суспільної байдужості.

Неокласична модель загальної ринкової рівноваги: модель без виробництва. Закон Вальраса. Теореми суспільного добробуту. Неокласична модель загальної ринкової рівноваги у моделі із виробництвом.

Сутність та форми вияву зовнішніх ефектів. Методи корекції зовнішніх ефектів. Аналоги ринкових механізмів. Приватне вирішення проблеми зовнішніх ефектів. Теорема Коуза.

Сутність суспільних благ. Змішані блага. Оптимальність у забезпеченні суспільними благами. Суспільний вибір. Досягнення оптимуму в наданні суспільних благ за умови прямої демократії: правило одностайності та правило більшості.

Надання суспільних благ в умовах представницької демократії. Проблеми забезпечення ефективності функціонування економіки та держави за умов ринкової трансформації.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Ігнатюк А.І., Слухай С.В. Мікроекономіка: Підручник, 2-ге вид. – К., 2008. – Електронний ресурс (з локальної мережі КНУ):
http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/10.23.10.100/db/ftp/elib/economics_f/bazylevych_mikroekonomika_2008.pdf
2. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Ігнатюк А.І., Слухай С.В. Мікроекономіка: практикум: Навч. посіб. / За ред. В.Д. Базилевича, 3-те вид. переробл. і допов. – К.: Знання, 2012. – Електронний ресурс (з локальної мережі КНУ):
http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/10.23.10.100/db/ftp/elib/economics_f/bazylevych_mikroekonomika_2012.pdf
3. Веріан Г.Р. Мікроекономіка: проміжний рівень. Сучасний підхід: підручник / Пер. з англ. С. Слухая. – К.: Лібра, 2006. – 632 с.
4. Вітренко А.О. Сервісна економіка: теорія, сучасні виклики та глобальні тренди. – К.: Знання, 2016. – 413 с.

5. Гальперин В.М., Игнатъев С.М., Моргунов В.И. Микроэкономика. – В 2-х т. – СПб., 1998.
6. Є. Слуцький. Визнання. Творча спадщина з погляду сучасності: монографія / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2007. – Електронний ресурс (з локальної мережі КНУ): http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/10.23.10.100/db/ftp/elib/economics_f/slutsky_acknowledgement_2007.pdf
7. Ігнатюк А.І. Економіка галузевих ринків: навч. посібник. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2015. – 448 с.
8. Кирильчук О.В. Теорія ціноутворення: навч. посібник. – Полтава: РВВ ПУЕТ, 2015. – 196 с.
9. Коуз Р. Экономика организации отрясли: программа исследований // Фирма, рынок, право / пер. с англ. – М.: Новое издательство, 2007. – С. 58-74. – (Библиотека Фонда “Либеральная миссия”)
10. Маршалл А. Принципы экономической науки: В 3 т. – М.: Прогресс, 1993.
11. Семюелсон П.А., Нордгауз В.Д. Мікроекономіка / пер.з англ. – К.: Основи, 1998. – 676 с.
12. Слухай С.В. Довідник базових термінів і понять з мікроекономіки. – К.: АграрМедіаГруп, 2015. – 374 с.
13. Філюк Г.М. Конкуренція і монополія в епоху глобалізації: монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 404 с.
14. Boyes W.J. , Melvin M. Microeconomics. – 10th Revised edition Edition. – US, 2015. – 528 p.
15. Curtis D., Irvine I. Microeconomics: Markets, Methods and Models – Lyryx, 2014. – 425 p.
16. Microeconomic Theory / Nicholson W., Snyder C., Stewart R. – Cengage Learning EMEA, UK, 2015. – 658 p.

МОДУЛЬ III. МАКРОЕКОНОМІКА

Тема 1. Макроекономіка: предмет, методи дослідження, функції

Макроекономіка як явище, сфера знань і наука.

Рівні економічної системи, їх взаємозв'язок. Суб'єкти та об'єкти макроекономіки. Предмет та функції макроекономіки.

Методологія макроекономічного аналізу, проблеми макроекономіки у світлі різноманітних економічних теорій, шкіл та напрямків. Загальні та специфічні методи макроекономічних досліджень. Зв'язок макроекономіки з іншими науками.

Типи макроекономічних моделей. Макроекономіка – теоретична основа державної економічної політики. Макроекономічна модель кругообігу ресурсів, товарів і доходів. Загальні умови і обмеження моделей економічного кругообігу. Економічні суб'єкти і ринки в моделі.

Економічний кругообіг у закритій економіці без участі держави. Модель кругообігу закритої економіки з участю держави. Модель кругообігу відкритої

економіки. «Вилучення» та «ін'єкції» в моделі кругообігу. Умови врівноваженості потоків в моделі кругообігу.

Тема 2. Система національних рахунків

Суть макроекономічних показників. Потоки і запаси в ринковій економіці. Суть, етапи розвитку та сучасний стан СНР.

Порівняльний аналіз балансу народного господарства (БНГ) та системи національних рахунків (СНР).

Методологічні основи побудови СНР. Основні поняття СНР та класифікація видів економічної діяльності.

Валовий випуск та валовий внутрішній продукт (ВВП). Методи виміру ВВП: виробничий (продуктивний); за потоком видатків (кінцевого використання) та за потоком доходів (розподільчий).

Похідні від ВВП макроекономічні показники: чистий внутрішній продукт (ЧВП), валовий національний дохід (ВНД), чистий національний дохід (ЧНД), валовий національний дохід у розпорядженні (ВНДР).

Номінальні та реальні макроекономічні показники. Поточні та незмінні (фіксовані) ціни. Темпи зростання та темпи приросту реальних обсягів виробництва. Індекси цін та дефлятор. Фактичний та потенційний обсяг національного виробництва.

Нові макроекономічні показники: чистий економічний добробут, рівень глобалізації, індекс людського розвитку, індекс економічної свободи. Проблеми бідності і нерівності. Крива Лоренца, коефіцієнт Джині. Економічна ефективність і соціальна справедливість.

Тема 3. Макроекономічний аналіз сукупного попиту та сукупної пропозиції

Сукупний попит (AD). Структура сукупного попиту: споживчий попит домогосподарств (C), інвестиційний попит підприємницького сектора (I), попит держави (G) та попит закордону (NE).

Крива сукупного попиту. Цінові та нецінові чинники динаміки AD.

Сукупна пропозиція (AS). Крива AS у короткостроковому та довгостроковому періодах. Кейнсіанський, класичний та проміжний відрізки кривої AS.

Рівновага сукупного попиту (AD) та сукупної пропозиції (AS). Потенційний обсяг виробництва.

Довгострокова та короткострокова макроекономічна рівновага. Ефект храповика.

Сучасні теорії сукупної пропозиції. Економічна рівновага в теорії раціональних очікувань.

Тема 4. Макроекономічні показники споживання, заощадження та інвестицій

Споживання (C) як функція доходу після сплати податків. Середня та гранична схильності до споживання. Автономне споживання (C_0) та його чинники. Крива

споживання. Теорії споживання (Дж.М. Кейнс, С. Кузнець, І. Фішер, Ф. Модильяні, М. Фрідмен).

Функція заощаджень (S). Середня та гранична схильності до заощаджень. Графік функції заощаджень.

Інвестиційна функція (I). Чинники інвестиційного попиту. Функція інвестицій в кейнсіанській та класичній моделях. Методи визначення рівноважного обсягу виробництва: «витрати – випуск»; «вилучення - ін'єкції».

Теорія мультиплікатора-акселератора. Автономні інвестиції: суб'єкти, джерела, мета. Кейнсіанська теорія автономних інвестицій. Гранична ефективність капіталу. Неокласична теорія автономних інвестицій.

Мультиплікатор інвестицій: сутність та методи виміру. Простий та ускладнений мультиплікатори інвестицій. Розрив ВВП: рецесійний та інфляційний.

Індуційовані інвестиції: суб'єкти, джерела, мета. Модель акселератора. Коефіцієнт акселерації. Модель взаємодії мультиплікатора-акселератора.

Тема 5. Національні ринки товарів, послуг і грошей

Національний ринок, його зміст, структура, об'єкти, суб'єкти. Загальна економічна рівновага. Модель Л. Вальраса. Класична модель рівноваги на ринку благ.

“Кейнсіанська революція” у макроекономіці. Модель “витрати-випуск” (“кейнсіанський хрест”) та “ін'єкції-вилучення”. Кейнсіанське уявлення про засоби впливу держави на загальну рівновагу через елементи сукупних витрат. Модель IS (“інвестиції – заощадження”) – модель рівноваги на ринку благ у короткостроковому періоді.

Національний ринок грошей: зміст, об'єкти, суб'єкти, структура. Ліквідність грошових засобів. Грошові агрегати. Власне гроші та майже гроші. Грошова маса та грошова база. Банківські резерви та їх структура. Грошовий мультиплікатор: простий та ускладнений. Коефіцієнт депонування. Коефіцієнт резервування.

Пропозиція грошей трьома суб'єктами: Центральним банком, комерційними банками та небанківським сектором. Попит на гроші. Класична концепція попиту на гроші. Кількісна теорія грошей. Рівняння Фішера та “кембриджське рівняння”. Кейнсіанська модель попиту на гроші (теорія переваг ліквідності).

Рівновага грошового ринку: короткострокова та довгострокова. Модель LM (“ліквідність - гроші”) Дж. Хансена. Взаємодія грошового ринку з ринком благ - модель Дж. Хікса IS–LM.

Тема 6. Національний ринок праці

Ринок праці, його суб'єкти, об'єкти та структура. Інституціональне та не інституціональне населення. Економічно активне та економічно неактивне населення.

Зайнятість і безробіття як макроекономічні явища. Форми та рівень зайнятості. Функції безробіття як інструмента ринкового механізму.

Попит на працю (L^D) та його чинники. Ціна попиту на працю.

Пропозиція праці (L^S) та його фактори. Ефект доходу та ефект заміщення.

Умови рівноваги на ринку праці ($L^D=L^S$). Графічне зображення рівноваги на ринку праці в класичній та кейнсіанській моделях.

Умови рівноваги трьох ринків: ринку праці, благ та грошового. Модель Хікса–Хансена.

Тема 7. Макроекономічний аналіз ринкової нестабільності: циклічність, безробіття, інфляція

Макроекономічна нестабільність та форми її прояву. Основні фази економічного (ділового) циклу та їх ознаки. Види циклів. Порівняльна характеристика класичного та сучасних економічних циклів. Рецесія. Стагнація. Стагфляція. Теорії циклічного розвитку.

Нециклічні коливання. Структурні кризи: види та особливості.

Кейнсіанські та неокласичні моделі економічних коливань. Державне антициклічне регулювання.

Інфляція: суть, причини виникнення, вимірювання. Кейнсіанське та монетаристське трактування інфляції. Індeksi та темп інфляції. Види інфляції: попиту та витрат (пропозиції). Передбачувана та непередбачувана інфляція. Помірна, галопуюча та гіперінфляція. Дефляція. Соціально-економічні наслідки передбачуваної та непередбачуваної інфляції. Ефект Фішера. Ефект Олівера-Танзі. Інфляційний податок.

Безробіття як фактор макроекономічної нестабільності: типи (форми). Теорії безробіття: класична, кейнсіанська, монетаристська. Природний рівень безробіття. Приховане безробіття та прихована зайнятість. Соціально-економічні наслідки безробіття. Закон А. Оукена.

Зв'язок інфляції та безробіття. Крива А. Філіпса. Антиінфляційна політика держави. Заходи держави, спрямовані на обмеження безробіття.

Тема 8. Економічне зростання

Макроекономічний зміст економічного зростання. Типи економічного зростання: екстенсивний та інтенсивний. Джерела та фактори економічного зростання. Темпи економічного зростання. Виробнича функція Кобба–Дугласа.

Неокласична модель економічного зростання Р. Солоу. Норма зношування капіталу (амортизація (σ)). Темп зростання населення (n). Темп реалізації технічного прогресу (g). Технічний прогрес як нескінченний фактор економічного зростання. “Золоте правило” Е. Фелпса. Залишок Солоу.

Кейнсіанські моделі економічного зростання (Р. Харрода, Є. Домара).

Економічне зростання та економічний розвиток. Межі економічного зростання та його державне регулювання.

Тема 9. Система державного макроекономічного регулювання

Економічна необхідність державного втручання в економіку. Відмови ринку. Функції держави. Напрямки державного регулювання економіки.

Види, цілі та інструменти макроекономічної політики. Стабілізаційна політика. Економічні мультиплікатори - державних видатків, податковий, грошовий – та їх вплив на сукупний продукт.

Засоби економічної політики: адміністративні та нормативно-правові (планування, антимонопольне регулювання, протидія затуханню конкуренції, розробка державних стандартів та норм, ліцензування, обмеження виробництва, імпорту, експорту і т. ін.) та соціально-економічні (бюджетно-податкові, грошово-кредитні, соціальні).

Суперечність цілей макроекономічної політики та проблема її координації.

Тема 10. Державна фіскальна політика

Фіскальна політика: суть, мета та інструменти. Автоматична та дискреційна фіскальна політика. Вбудовані стабілізатори. Державні доходи та видатки. Головні джерела доходів та основні статті видатків держави. Мультиплікатори фіскальної політики.

Податкова система. Функції та види податків. Податкові системи. Крива Лаффера. Вплив прямих та непрямих податків на макроекономічну ситуацію.

Бюджетна система. Види бюджетів. Фактичний, структурний та циклічний бюджети. Консолідований бюджет. Стан державного бюджету: збалансований, профіцитний, дефіцитний. Дефіцит державного бюджету: зміст, причини та наслідки. Види бюджетного дефіциту. Методи фінансування дефіциту державного бюджету.

Державний борг, його форми та значення для економіки. Взаємозв'язок між дефіцитом держбюджету та державним боргом. Управління державним боргом. Реструктуризація та рефінансування.

Державний борг України. Взаємозв'язок монетарної та фіскальної політики держави.

Тема 11. Державна грошово-кредитна політика

Грошово-кредитна система: зміст, структура, об'єкти, суб'єкти та функції.

Засоби прямого впливу центрального банку на пропозицію грошей. Емісійна політика держави. Коефіцієнт монетизації А. Маршалла. Пряме регулювання процентної ставки та лімітування кредитів.

Непряме регулювання грошової пропозиції центральним банком: політика облікової ставки, регулювання норми обов'язкових банківських резервів, операції на відкритому ринку.

Політика «дорогих» та «дешевих» грошей. Регулювання грошової маси в умовах дворівневої банківської системи. Мультиплікація банківських депозитів. Небанківські фінансові та кредитні посередники та їх участь формуванні грошової маси.

Кейнсіанська та монетаристська концепції грошово-кредитної політики.

Особливості сучасної грошово-кредитної системи. Грошово-кредитна політика в Україні: проблеми і перспективи.

Тема 12. Макроекономічна політика у відкритій економіці

Мегаекономічний рівень економіки. Світовий ринок та його суб'єкти. Форми міжнародних економічних відносин. Політики протекціонізму та фритредерства. Показники відкритості національної економіки.

Світова валютна система: зміст, структура. Валютні курси.

Торгівельний і платіжний баланси: зміст і структура.

Модель малої відкритої економіки. Рівновага товарного, грошового та зовнішнього ринків. Модель Манделла-Флемінга при фіксованому та плаваючому обмінних курсах.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О. Макроекономіка: підручник / за ред. В.Д.Базилевича. – 4-те вид. – К.: Знання-Прес, 2009. – 743 с. (Класичний університетський підручник)
2. Базилевич В.Д., Баластрик Л.О. Макроекономіка: навч. посібник. – Вид. 2-ге, до. – К.: Атіка, 2009. – 368с.
3. Гальчинський А. С. Криза і цикли світового розвитку. – К.: «АДЕФ-Україна», 2009. – 392 с.
4. Дорнбуш Р., Фишер С. Макроэкономика / пер. с англ. – М.: Изд-во МГУ: ИНФРА-М, 1997. – 784 с.
5. Економічна теорія: Політекономія: підручник / за ред. В.Д. Базилевича. – 9-те вид., перероблене і доповнене. – К.: Знання, 2014. – 710 с. – Електронний ресурс (з локальної мережі КНУ): http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/10.23.10.100/db/ftp/elib/economics_f/bazylevych_ekonomichna_2014.pdf
6. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег. – М.: Гелиос АРВ, 2002.
7. Макроекономіка: практикум: навч. посібник / В.Д. Базилевич, К.С. Базилевич, Л.О. Баластрик; за ред. В.Д. Базилевича. – 2-ге вид. переробл. і доп. – К.: Знання, 2010. – 550 с.
8. Макроэкономика: учебник / Базилевич В.Д., Базилевич Е.С., Баластрик Л.О. – К.: Знання, 2015.
9. Макроекономічна політика у макроекономічній стабілізації національної економіки: монографія / за наук. ред. проф. І.Ф. Радіонової. – К.: Університет економіки та права «КРОК», 2017. – 240 с.
10. Пенсійна система: підр. / В.І. Грушко, С.М. Лаптев, О.В. Красота та ін.; за ред. В.І. Грушка. – 3-тє вид. – К.: Університет економіки та права «КРОК», 2017. – 365 с.
11. Радіонова І.Ф. Макроекономіка: теорія та політика: підручник. – К.: Таксон, 2004. – 348 с.
12. Самюельсон Пол А., Нордгауз Вільям Д. Макроекономіка / пер. с англ. – К.: Основи, 1995. – 573 с.
13. Страхування: підручник / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2008 – 1019 с. – (Класичний університетський підручник).
14. Фондовий ринок: підручник у 2 книгах. / В.Д. Базилевич, В.М. Шелудько, В.В. Вірченко та ін. / за ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2015, 2016.

15. Фондовий ринок: практикум: навчальний посібник / В.Д. Базилевич, В.М. Шелудько, В.В. Вірченко та ін.; за ред. В.Д. Базилевича; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К.: Знання, 2017. – 718 с.
16. Цінні папери: підручник / В.Д.Базилевич, В.М. Шелудько, Н.В. Ковтун та ін.; за ред. В.Д.Базилевича. – К.: Знання, 2011р. – 1094с.
17. Цінні папери: практикум: навч. посібник + компакт-диск. / за ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2013. – 791с.

МОДУЛЬ IV. ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНИХ УЧЕНЬ

Тема 1. Теоретико-методологічні основи дослідження історії економічних учень

Предмет та завдання історії економічних учень. Еволюція економічних учень як закономірний та об'єктивний процес, його чинники та закономірності.

Наукові підходи до структурування та періодизації історії економічних учень. Кумулятивна модель розвитку економічної науки. Парадигми та наукові революції (Т. Кун). Методологія науково-дослідних програм (І. Лакатос). Методологія історико-економічного аналізу (Й.А. Шумпетер, М. Блауг та ін.).

Плюралізм ідейних та теоретико-методологічних засад в історичному розвитку економічних учень. Наукова ортодоксія та гетеродоксія в економічній теорії. Мейнстрім та його взаємодія з альтернативними напрямками.

Позитивний та нормативний аспекти в історії економічних учень.

Структурування етапів історичного розвитку економічної науки.

Тема 2. Економічне вчення меркантилізму

Історичні умови виникнення меркантилізму як системи економічних поглядів епохи первісного нагромадження капіталу. Особливості меркантилізму як напрямку економічної думки.

Своєрідність методології меркантилізму. Погляди на природу грошей, грошовий обіг, зміст і джерела суспільного багатства, принципи економічної політики держави. Обґрунтування державного протекціонізму у зовнішній торгівлі.

Основні етапи розвитку меркантилістської доктрини та принципів економічної політики. Економічні погляди та доктрина активного грошового балансу раннього меркантилізму (XV-XVI ст.). Економічні погляди та доктрина активного торговельного балансу пізнього меркантилізму (XVII-XVIII ст.).

Особливості меркантилізму в окремих країнах.

Місце меркантилізму в історії економічних учень.

Тема 3. Виникнення та еволюція класичної політичної економії

Історичні умови виникнення класичної політичної економії. Характерні риси та етапи розвитку. Характеристика економічних поглядів фізіократії (Ф. Кене, А. Тюрго). Перший дослід макроекономічного аналізу суспільного відтворення в "Економічній таблиці" Ф. Кене.

Економічні погляди А. Сміта як засновника теоретичної системи класичної політичної економії. Ідеї економічного лібералізму А. Сміта. Розробка теоретичних проблем політичної економії.

Подальший розвиток класичної школи політичної економії у ХІХ ст. Теоретична система Д. Рікардо. Економічні погляди Т.Р. Мальтуса. Розробка ідей ринкового лібералізму в теоретичній спадщині Ж.Б. Сея. Розвиток класичних ідей у США (Ч. Кері).

Завершення класичної школи політичної економії (Дж.С. Мілль). Розвиток ідей класичної школи в українській економічній думці ХІХ ст. (І. Вернадський, М. Бунге).

Місце класичної школи в історії економічних учень.

Тема 4. Історичний напрям в економічній теорії

Історична обумовленість самотності економічної думки Німеччини. Основні етапи еволюції історичного напрямку.

Національна система політичної економії Ф. Ліста: теоретико-методологічні засади, зміст економічних поглядів та відмінності від класичної школи.

Подальший розвиток історичного методу представниками історичної школи (В. Рошер, Б. Гільдебрандт, К. Кніс).

Нова історична школа та її течії (Г. Шмоллер, Л. Brentano).

Розвиток історичного напрямку в працях представників новітньої історичної школи (М. Вебер, В. Зомбарт).

Особливості методології історичного напрямку. Розвиток історичного методу. Періодизація історії народного господарства. Пріоритетність правових, соціальних, морально-етичних, психологічних, релігійних чинників розвитку системи національного господарства. Дослідження ролі та значення суспільних інституцій.

Місце історичного напрямку в історії економічних учень.

Тема 5. Економічні аспекти соціалістичних учень

Історичні умови виникнення, джерела та теоретико-методологічні основи економічної теорії марксизму. Спільні риси та відмінності з класичною політичною економією.

Логіка та структура “Капітала” К. Маркса. Розробка теоретичних проблем політичної економії: трудова теорія вартості, учення про капітал, додаткову вартість, економічні закони та суперечності капіталізму, розподіл та соціальну справедливість. Марксова теорія відтворення суспільного продукту та її наукове значення. Місце марксизму в історії економічних учень.

Ліберально-реформістська ревізія економічної теорії марксизму на рубежі ХІХ-ХХ ст. (Е. Бернштейн, К. Каутський, Р. Гільфердінг) та обґрунтування еволюційного розвитку капіталізму. Критичний марксизм в Україні (М. Туган-Барановський).

Сучасна еволюція соціально-економічних концепцій світової соціал-демократії: економічна платформа демократичного соціалізму, соціалізація та гуманізація суспільного розвитку.

Тема 6. Виникнення та розвиток маржиналізму

Історичні умови виникнення, теоретичні витoki та особливості методології маржиналізму. Сутність та етапи маржинальної революції.

Австрійська школа маржиналізму та розробка суб'єктивно-психологічної концепції цінності (К. Менгер, Ф. Візер, Е. Бем-Баверк). Граничний аналіз як методологічна основа ринкової економічної теорії.

Англійська школа маржиналізму (У.С. Джевонс).

Поширення та розвиток маржиналізму в Україні (М. Туган-Барановський, Р. Орженцький). Київська психологічна школа маржиналізму (М. Бунге, Д. Піхно, О. Білімович, Є. Слуцький).

Лозаннська школа маржиналізму: загальнорівноважний аналіз Л. Вальраса, теорія оптимуму В. Парето. Становлення математичної школи в українській економічній думці на рубежі XIX-XX ст. (Є. Слуцький).

Місце маржиналізму в історії економічних учень.

Тема 7. Формування неокласичного напрямку

Формування неокласичного напрямку на рубежі XIX-XX ст. Теоретико-методологічні ознаки неокласики.

Започаткування А. Маршаллом неокласичного напрямку як галузі теоретичної економіки. Особливості методології, нова інтерпретація предмета і завдань "Економікс".

А. Маршалл як засновник функціонального мікроекономічного аналізу ринку. Теорія ринкового ціноутворення та синтез класичної і маржинальної теорій цінності.

Американська школа маржиналізму та неокласики (Дж.Б. Кларк). Теорія розподілу. Економічна статика та динаміка. Граничний аналіз спадної продуктивності факторів виробництва.

Місце неокласики в історії економічних учень.

Тема 8. Генеза та еволюція кейнсіанства

Історичні умови виникнення кейнсіанства. Зміст кейнсіанської наукової революції. Особливості методології кейнсіанства. Критика Дж.М. Кейнсом класичних та неокласичних поглядів у праці "Загальна теорія зайнятості, процента та грошей".

Макроекономічна теорія Дж.М. Кейнса. Концепція ефективного попиту. Розробка Кейнсом нового категоріального апарату макроекономічного аналізу. Кейнсіанська концепція управління попитом. Інструменти державного регулювання ринкової економіки.

Подальша еволюція кейнсіанського напрямку. Зміст та структура основних течій некейнсіанства (Дж. Хікс, Е. Хансен, П. Семюелсон та ін.). Кейнсіансько-неокласичний синтез.

Сучасний розвиток кейнсіанського напрямку: посткейнсіанство та нове кейнсіанство.

Місце кейнсіанства в історії економічних учень.

Тема 9. Економічний неолібералізм та неоконсерватизм

Історичні умови виникнення економічного неолібералізму. Теоретичні основи та методологічні принципи. Основні школи неолібералізму, проблематика їх досліджень.

Неоавстрійська школа неолібералізму (Л. Мізес, Ф. Хайєк). Філософія економічної свободи Ф. Хайєка. Економічний лібералізм та регульованість економіки.

Фрайбурзька школа та особливості методології ордолібералізму (А. Мюллер-Армак, В. Репке, О. Рюстов, Л. Ерхард). Учення про ідеальні типи господарства та принципи економічної політики. Концепція соціального ринкового господарства.

М. Фрідмен як фундатор та ідеолог Чиказької школи неолібералізму. Дослідження проблем економічної свободи у ринково-підприємницькій системі.

Зміст та структура економічного неоконсерватизму. Монетаризм М. Фрідмена. Економічна теорія пропозиції (А. Лаффер). Теорія раціональних очікувань (Р. Лукас).

Місце економічного неолібералізму та неоконсерватизму в історії економічних учень.

Тема 10. Економічна теорія інституціоналізму

Соціально-економічні умови виникнення традиційного (старого) інституціоналізму. Ідейно-теоретичні джерела та теоретико-методологічні засади.

Основні течії традиційного інституціоналізму: соціально-психологічна течія (Т. Веблен); соціально-правова течія (Дж. Коммонс); кон'юнктурно-статистична течія (У. Мітчелл).

Етапи еволюції та пріоритетні проблеми теоретичних досліджень традиційного інституціоналізму в другій половині ХХ ст. – на початку ХХІ ст. Соціально-інституційні технократичні концепції посткапіталістичної трансформації економіки. Теорії індустріального та постіндустріального суспільства, “третьої хвилі”, інформаційної економіки (Дж. Гелбрейт, Д. Белл, А. Тоффлер та ін.).

Теоретико-методологічні засади та структура нового інституціоналізму на рубежі ХХ-ХХІ ст.: теорія трансакційних витрат (Р. Коуз, О. Вільямсон); економічна теорія прав власності (Р. Коуз, А. Алчіан); теорія суспільного вибору (Дж. Б'юкенен); нова економічна історія та теорія інституційних змін (Д. Норт, Р. Фогель).

Місце інституціоналізму в історії економічних учень.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Базилевич В.Д., Ильин В.В. Философия экономики. История: монография. – К.: Знання, 2011. – 1198 с.
2. Базилевич В.Д., Ильин В.В. Экономико-философская мысль современного мира – К.: Знання, 2015. – 821 с.
3. Блауг М. Економічна теорія в ретроспективі. – К.: Основи, 2001. – 670 с.

4. Гайдай Т.В. Парадигма інституціоналізму: методологічний контекст: монографія. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – 296 с.
5. Є. Слуцький. Визнання. Творча спадщина з погляду сучасності: монографія / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2007. – 919 с. http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/10.23.10.100/db/ftp/elib/economics_f/slutsky_acknowledgement_2007.pdf
6. Злупко С.М. Економічна думка України (від давнини до сучасності). – Львів, 2000. – 370 с.
7. І. Вернадський. Витоки. Творча спадщина у контексті історії економічної думки в Україні: монографія / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання. – 2009. – 862 с.
8. Історія економічних учень: підручник / за ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання. – 2004. – 1300 с. (Класичний університетський підручник).
9. Історія економічних учень: підручник: у 2 ч. / В.Д. Базилевич, Н.І. Гражевська, Т.В. Гайдай та ін.; за ред. В.Д. Базилевича. – 3 вид., випр. – К.: Знання, 2006. – Ч.1. – 582 с.; Ч.2. – 575 с. (Класичний університетський підручник)
10. Історія економічних учень: хрестоматія: навч. посібник / уклад.: В.Д. Базилевич, Н.І. Гражевська, А.О. Маслов та ін.; за ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2011. – 1198 с. – Електронний ресурс (з локальної мережі КНУ): http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/10.23.10.100/db/ftp/elib/economics_f/bazylevych_istoriya_2011.pdf
11. История экономических учений: учебник: в 2 ч. / Под ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2015. – Ч. 1. – 583 с.; Ч. 2. – 560 с. (Классический университетский учебник).
12. М. Бунге: сучасний дискурс: монографія / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2005. – 697 с.
13. Маслов А.О. Інформаційно-знансєва економіка: підручник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2016. – 463 с.
14. Панорама экономической мысли конца XX столетия / Д. Гринэуэй, М. Блини, И. Стюарт. – В 2-х т. – М., 2002. – Т.1 – 670 с.; Т.2. – 352 с.
15. С. Булгаков. Розмисли. Творча спадщина у контексті ХХІ століття: монографія / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2006. – 903 с.
16. Чухно А.А., Юхименко П.І., Леоненко П.М. Сучасні економічні теорії: Підручник / За ред. А.А. Чухна. – К.: Знання, 2007. – 878 с.
17. Шумпетер Й.А. История экономического анализа / Пер. с англ.; под. ред. В.С. Автономова: в 3-х т. – СПб.: Экономическая школа. – 2001. – Т. 1. – LVI. + 494 с.; Т. 2. – VIII + 494 с.; Т. 3. – X + 678 с.